

ПРОМЕНИ В ОСИГУРИТЕЛНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО ПРЕЗ 2024 г.

Вержиния Заркова

Ключови думи:	Резюме
<p>Закон за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2024 г.</p> <p>Минимален осигурителен доход</p> <p>Размер на пенсията</p> <p>Кодекс за социално осигуряване</p> <p>Сбор на осигурителните доходи</p> <p>Ваучери за храна</p> <p>Служебно събиране на доказателствата</p> <p>Декларация обр. № 1 „Данни за осигуреното лице“</p> <p>Декларация обр. № 6 „Данни за дължими вноски и данък по чл. 41а и/или чл. 42 от Закона за данъците върху доходите на физическите лица“</p>	<p>В статията са обобщени всички промени в осигурителното законодателство, направени от началото на 2024 г. Посочват се изменените параметри, приети със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за тази година. Подробно се коментира новият вид осигурени лица, а именно лицата, които се занимават със събиране на гъби и горски плодове. Наред с това са изброени задълженията на осигурителите към държавното обществено осигуряване, свързани с това, като се коментират и промените в съответните наредби. Обръща се внимание на облекченията за осигурителите, приети с промени в Кодекса за социално осигуряване и Закона за професионалното образование и обучение. Подробно са посочени всички нови моменти във връзка с подаването на данните за осигурените лица.</p>

В началото на всяка календарна година влизат в сила разпоредбите на Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване. Едновременно с това през тази година са направени и редица промени и допълнения в Кодекса за социално осигуряване. Всичко това налага в съответните поднормативни актове да се отразят новите моменти в осигуряването. Поради това са изменени и допълнени следните наредби:

- Наредба за елементите на възнаграждението и за доходите, върху които се правят осигурителни вноски;

- Наредба за реда и начина за информиране на работниците и служителите и за отпускане и изплащане на гарантираните вземания при несъстоятелност на работодателя;
- Наредба за пенсиите и осигурителния стаж;
- Наредба за обществено осигуряване на самоосигуряващите се лица, българските граждани на работа в чужбина и морските лица;
- Наредба за паричните обезщетения и помощи от държавното обществено осигуряване;
- Наредба № Н-13 от 17.12.2019 г. за съдържанието, сроковете, начина и реда за подаване и съхранение на данни от работодателите, осигурителите за осигурените при тях лица, както и от самоосигуряващите се лица.

По-голямата част от измененията и допълненията в тези наредби влизат в сила от началото на годината. Съществуват и изключения, които ще бъдат конкретно посочени. Настоящата статия има за цел да представи всички нови моменти в осигурителното законодателство, както и да посочи конкретните изменения.

Законът за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2024 г. е обнародван в ДВ, бр. 106 от 22.12.2023 г. С допълнителна разпоредба са направени изменения и в Кодекса за социално осигуряване.

В Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2024 г. са заложили следните политики по приходите:

Минималната работна заплата за страната се увеличава от 780 лв. на 933 лв. месечно, считано от 1 януари 2024 г.

За 2024 г. не са договорени минимални осигурителни доходи (МОД) по икономически дейности и квалификационни групи професии. Считано от 1 януари 2024 г. за позициите от Приложение № 1 към ЗБДОО за 2024 г., за които МОД е по-малък или равен на предложени нов размер на минималната работна заплата от 933 лв. месечно, МОД е определен на 933 лв. Размерът на МОД за останалите позиции е без промяна спрямо 2023 г.

Размерите на осигурителните доходи за следващата година са определени в чл. 9 от закона. Само доходите на ръководителите и специалистите в няколко икономически дейности са по-високи от минималната работна заплата за 2024 г.

Минималният осигурителен доход не се прилага за учениците, включени в обучение чрез работа (дуална система на обучение).

Минималният осигурителен доход за самоосигуряващите се лица се увеличава от 780 лв. на 933 лв., считано от 1 януари 2024 г.

Минималният осигурителен доход за регистрираните земеделски стопани и тютюнопроизводители се увеличава от 780 лв. на 933 лв. месечно, считано от 1 януари 2024 г.

От 1 юли 2024 г. минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст и свързаните с нея минимални размери на пенсиите за трудова дейност се увеличават с процента, определен по чл. 100 от КСО.

Минималният размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 от Кодекса за социално осигуряване от 1 януари до 30 юни остава в размер 523,04 лв. Предвидено е увеличението ѝ от 1 юли на 580,57 лв. През 2024 г. максималният размер на получаваните една или повече пенсии се запазва на 3400 лв. От 1 юли 2024 г. размерът на „вдовишките“ добавки по чл. 84 от КСО се увеличава от 26,5 на 30 на сто от размера на пенсията на починалия съпруг/съпруга.

Запазва се минималният дневен размер на паричното обезщетение за безработица – 18,00 лв. От 1 януари 2024 г. се увеличава максималният дневен размер на паричното обезщетение за безработица от 85,71 лв. на 107,14 лв.

Прилага се разпоредбата на чл. 22, ал. 2 от ЗГВРСНР, съгласно която максималният месечен размер на гарантираното вземане не може да бъде по-малък от 2,5 минимални работни заплати. При минимална работна заплата от 933 лв., считано от 1 януари 2024 г., максималният месечен размер на гарантираните вземания, изплащани от фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“, се определя на 2 332,50 лв.

В чл. 14 от ЗБДОО за 2024 г. се определя размерът на осигурителната вноска за фонд „Трудова злополука и професионална болест“ по групи основни икономически дейности за 2024 г. съгласно приложение № 2.

Малко са икономическите дейности, за които се определя размер на вноската за трудова злополука и професионална болест в размер различен от този през 2023 г. Те са следните:

- производство на хартия, картон и изделия от хартия и картон от 0,9 на 1,1 на сто;
- воден транспорт от 0,9 на 1,1 на сто;
- пощенски и куриерски дейности от 0,9 на 1,1 на сто;
- събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчни води от 0,7 на 0,9 на сто.

Промени в Кодекса за социално осигуряване са направени с § 20 от Закона за изменение и допълнение на закона за данъците върху доходите на физическите лица и § 5 от Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване. Промени в Закона за здравното осигуряване са направени с § 21 от Закона за изменение и допълнение на закона за данъците върху доходите на физическите лица. Измененията и допълненията на двата закона са обнародвани в ДВ, бр. 106 от 22 декември 2023 г. и са в сила от 1 януари 2024 г.

От 1 януари 2024 г. се променя режимът на изплащане на паричните обезщетения за временна неработоспособност съгласно чл. 40, ал. 5 от КСО – първите два работни дни от временната неработоспособност се изплащат

от осигурителя, а от третия ден на настъпване на неработоспособността – от ДОО.

На основание посоченото осигурителят изплаща на осигуреното лице за първите два работни дни от временната неработоспособност 70 на сто от среднодневното брутно възнаграждение за месеца, в който е настъпила временната неработоспособност, но не по-малко от 70 на сто от среднодневното уговорено възнаграждение.

Разпоредбата е в сила от 01.01.2024 г. и се отнася за временна неработоспособност, настъпила след тази дата или от самия 1 януари. Осигурителите, на които са представени болнични листове с начало на неработоспособността преди 01.01.2024 г., заплащат възнаграждението по стария ред – т. е. три работни дни.

С новосъздадения чл. 4а¹ от Кодекса за социално осигуряване в кръга на осигурените лица са включени извършващите дейност по събиране на диворастящи гъби и плодове. За тези лица са направени и съответните промени в Закона за данъците върху доходите на физическите лица и Закона за здравното осигуряване.

На основание чл. 4а¹, ал. 1 от КСО лицата, които извършват дейност по събиране на диворастящи гъби и плодове, задължително се осигуряват изцяло за своя сметка за инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт върху месечен осигурителен доход в размер на половината от минималната работна заплата за страната.

Това означава, че вноските се внасят във фонд „Пенсии“ на държавното обществено осигуряване, периодът, през който се извършва дейността, ще се зачете за осигурителен стаж за пенсия и ще се вземе предвид при определянето размера на пенсията. Важно е да се подчертае, че лицата, които извършват дейност по събиране на диворастящи гъби и плодове, ще се считат за осигурени само когато са внесли дължимите си осигурителни вноски. Допълнение е направено в § 1 т. 3 от допълнителните разпоредби на КСО. Новата редакция на тази норма е следната :

а) „Осигурено лице“ е физическо лице, което извършва трудова дейност, за която подлежи на задължително осигуряване по чл. 4 и чл. 4а, ал. 1, и чл. 4а¹, ал. 1, за което са внесени или дължими осигурителни вноски. Осигуряването на лицето, което е започнало трудова дейност, съгласно чл. 10, продължава и през периодите по чл. 9, ал. 2, т. 1 – 3 и 5. Самоосигуряващите се лица се смятат за осигурени за времето, през което са внесени дължимите осигурителни вноски по чл. 6, ал. 8, а лицата по чл. 4, ал. 9, чл. 4а и чл. 4а¹ се смятат за осигурени за времето, през което са внесени дължимите осигурителни вноски.“;

В § 5б. от допълнителните разпоредби на КСО е дадено определение за новата група осигурени – „Лицата, които извършват дейност по събиране на диворастящи гъби и плодове“ са физически лица, които не са търговци по смисъла на Търговския закон и се облагат с алтернативен данък по Закона за данъците върху доходите на физическите лица.“

В следващите алинеи на чл. 4а¹ от КСО са определени размерите на осигурителните вноски и дохода, върху който лицата, които извършват дейност по събиране на диворастящи гъби и плодове, трябва да изчисляват вноските си.

В ал. 6 на горепосочената разпоредба се посочва начинът на редуване на осигурителните доходи, когато лицата, които извършват дейност по събиране на диворастящи гъби, получават доходи и от дейности по чл. 4 или чл. 4а от КСО. В тези случаи осигурителните вноски се внасят върху сбора от осигурителните им доходи, но върху не повече от максималния месечен размер на осигурителния доход, по следния ред:

1. доходи от дейности на лицата съгласно последователността, посочена в чл. 4, ал. 1 и 10;
2. доходи от обезщетения, изплащани по Кодекса на труда или по специални закони, върху които се дължат осигурителни вноски;
3. осигурителен доход като морски лица;
4. осигурителен доход от дейност по събиране на диворастящи гъби и плодове;
5. осигурителен доход като еднолични търговци, собственици или съдружници в търговски или в неперсонифицирани дружества, лица, които се облагат по реда на чл. 26, ал. 7 от Закона за данъците върху доходите на физическите лица, упражняващи свободна професия и/или занаятчийска дейност, регистрирани земеделски стопани тютюнопроизводители;
6. доходи за работа без трудово правоотношение.

Считано от 01.07.2024 г. се увеличава размерът на добавката от пенсията на починалия съпруг. Пенсионерът има право на добавка от пенсията или сбора от пенсиите, които е получавал починалият съпруг/съпруга, в размер 30 на сто. За целта е създадена нова т. 3 на чл. 84, ал. 1 от КСО. Тази добавка не може да се получава заедно с наследствена пенсия от същия наследодател.

В Закона за професионалното образование и обучение е създадена разпоредба, уреждаща осигуряването на учениците, включени в обучение чрез работа. С тези ученици задължително се сключват трудови договори.

В сила от 01.04.2024 г. осигурителните вноски за всички осигурени социални рискове на държавното обществено осигуряване, вноските за допълнително задължително пенсионно осигуряване и здравноосигурителните вноски на учениците в дуалната система на обучение са изцяло за сметка на държавния бюджет.

Измененията и допълненията в Наредбата за елементите на възнаграждението и за доходите, върху които се правят осигурителни вноски, са обнародвани с Постановление № 9 от 25 януари 2024 г. на Министерски съвет, ДВ, брой 9 от 30.01.2024 г.

Със Закона за държавния бюджет на Република България за 2023 г. (ДВ, бр. 66 от 2023 г.) е прието изменение на ЗКПО, с което социалните

разходи за ваучери за храна по чл. 204, ал. 1, т. 2 от закона са разделени на два вида – ваучери за храна на хартиен носител и ваучери за храна на електронен носител. Разпоредбата на чл. 209 от ЗКПО регламентира издаването на ваучери за храна на хартиен носител, а новата разпоредба на чл. 209а, ал. 1 от ЗКПО регламентира издаването на ваучери на електронен носител.

Предвиден е преходен период за преминаване изцяло към ваучери за храна на електронен носител, като до 30 юни 2024 г. може да се предоставят ваучери за храна на хартиен носител по чл. 209, ал. 1 от ЗКПО и на електронен носител по чл. 209а, ал. 1 от същия закон. От 1 юли 2024 г., ако работодател желае да предоставя социални разходи под формата на ваучери за храна на наетите лица, това ще е възможно само чрез ваучери за храна на електронен носител.

В тази връзка е направена промяна в чл. 2, ал. 3 от Наредбата, съгласно която осигурителни вноски не се изчисляват и внасят:

1. от 1 януари 2024 г. върху средствата, предоставени под формата на ваучери за храна на електронен носител на работници и служители, включително на лицата, работещи по договори за управление, при условията на чл. 209а, ал. 1 от Закона за корпоративното подоходно облагане;

2. до 30 юни 2024 г. върху средствата, предоставени под формата на ваучери за храна на хартиен носител на работниците и служителите, включително на лицата, работещи по договори за управление, при условията на чл. 209, ал. 1 от Закона за корпоративното подоходно облагане.

Във връзка с новия чл. 4а¹ от Кодекса за социално осигуряване, който е в сила от 1 януари 2024 г., в наредбата е създаден чл. 3б, съгласно който:

(1) За лицата по чл. 4а¹ от КСО осигурителните вноски се внасят върху месечен осигурителен доход в размер на половината от минималната работна заплата за страната.

(2) Върху реализираните доходи от дейността си по събиране на диворастящи гъби и плодове лицата по ал. 1 не определят окончателен размер на месечния осигурителен доход.

Лицата, които извършват дейност по събиране на диворастящи гъби и плодове, внасят авансово и еднократно осигурителни вноски за съответния месец чрез държавното предприятие по чл. 163, ал. 1 от Закона за горите в размерите, определени за фонд „Пенсии“, както следва – 19,8 на сто за лицата, родени преди 1 януари 1960 г., и 14,8 на сто за лицата, родени след 31 декември 1959 г. За тези от тях, които са направили избор осигурителните им вноски за допълнително задължително пенсионно осигуряване да се внасят във фонд „Пенсии“ на държавното обществено осигуряване, увеличената осигурителна вноска във фонд „Пенсии“ е в размер 19,8 на сто независимо от годината на раждане.

Лицата, които извършват дейност по събиране на диворастящи гъби и плодове, не определят окончателен размер на осигурителния доход от

реализираните доходи от тази дейност. Окончателен размер на осигурителният им доход за тази дейност е доходът, върху който са внесли осигурителните си вноски на основание чл. 4а¹ от КСО.

Редактирана е разпоредбата на чл. 4 от наредбата, с която е въведено задължение за лицата, които осъществяват дейност на повече от едно място, да декларират дохода, върху който се дължат осигурителни вноски пред всеки следващ осигурител. В този кръг са включени морските лица и лицата, които извършват дейност по събиране на диворастващи гъби.

На основание допълнената разпоредба:

Според чл. 4а, ал. 6 от КСО, когато лицата по ал. 1 (морските лица) получават доходи и от дейности по чл. 4, осигурителните вноски се внасят върху сбора от осигурителните им доходи, но върху не повече от максималния месечен размер на осигурителния доход, по следния ред:

1. доходи от дейности на лицата съгласно последователността, посочена в чл. 4, ал. 1 и 10;
2. доходи от обезщетения, изплащани по Кодекса на труда или по специални закони, върху които се дължат осигурителни вноски;
3. осигурителен доход като морски лица;
4. осигурителен доход като еднолични търговци, собственици или съдружници в търговски или в неперсонифицирани дружества, лица, които се облагат по реда на чл. 26, ал. 7 от Закона за данъците върху доходите на физическите лица, упражняващи свободна професия и/или занаятчийска дейност, регистрирани земеделски стопани и тютюнопроизводители;
5. доходи за работа без трудово правоотношение.

С Постановление № 88 от 3 април 2024 г. (ДВ, бр. 30 от 05.04.2024 г.) е обнародвано изменение и допълнение на Наредбата за реда и начина за информиране на работниците и служителите и за отпускане и изплащане на гарантираните вземания при несъстоятелност на работодателя, приета с Постановление № 362 на Министерския съвет от 2004 г. Наредбата е в сила от 31.03.2024 г.

С приетите изменения се премахват нормативни изисквания за предоставяне на документи и деклариране на обстоятелства, които следва да се събират по служебен ред в рамките на административните производства за отпускане на гарантирани вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя. Направените промени са свързани с установените принципи за служебно начало и служебно събиране на доказателствата, предвидени в чл. 9, ал. 2 и чл. 36, ал. 4 от Административнопроцесуалния кодекс, във връзка с чл. 2, ал. 1, т. 7 от Наредбата за административното обслужване, както и с измененията в чл. 4, ал. 6 от Закона за електронното управление (ЗЕУ), който предвижда, че с подзаконов нормативен акт не може да бъде въведено задължение за доказване на факти и обстоятелства за лица или обекти, вписани в регистър, на които е предоставен идентификатор. Посочените изменения в ЗЕУ влизат в сила на 31.03.2024 г., поради което от тази дата са извършени и промени в Наредбата.

С Постановление № 89 от 3 април 2024 г. (ДВ, бр. 30 от 05.04.2024 г.) е обнародвано изменение и допълнение на Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж. Наредбата влиза в сила от 01.01.2024 г. с някои изключения, които ще посочим.

Направени са промени, свързани с отпадане на изискването за прилагане на удостоверение за наследници към заявлението за отпускане на наследствена пенсия или добавка по чл. 84 от КСО, предвидено в чл. 4 от НПОС, и към заявлението за изплащане на неполучени от наследодателя пенсии, регламентирано в чл. 91 от НПОС. В разпоредбата на чл. 8а от НПОС се въвежда задължението документите, издавани от общините (кметствата), необходими за преценка на пенсионни права, да се изискват служебно.

С Постановление № 90 от 3 април 2024 г. (ДВ, бр. 30 от 05.04.2024 г.) е обнародвано изменение и допълнение на Наредба за общественото осигуряване на самоосигуряващите се лица, българските граждани на работа в чужбина и морските лица. Наредбата влиза в сила от 01.01.2024 г.

Във връзка с новия чл. 4а¹ от КСО, който въвежда задължение за осигуряване на лицата, извършващи дейност по събиране на диворастящи гъби и плодове, в Наредбата се създава Раздел IV „Обществено осигуряване на лицата, извършващи дейност по събиране на диворастящи гъби и плодове“, както и чл. 21, които изрично регламентиранта реда за осигуряване на лицата, извършващи дейност по събиране на диворастящи гъби и плодове.

Лицата, извършващи дейност по събиране на диворастящи гъби и плодове, се осигуряват за инвалидност поради общо заболяване, старост и смърт. Осигурителните вноски са изцяло за сметка на лицата и се дължат в размерите за фонд „Пенсии“ върху месечен осигурителен доход в размер на половината от минималната работна заплата за страната за съответния месец.

Във връзка с наименованието на паричното обезщетение по чл. 53 от КСО, където думите „малко дете“ са заменени с „дете до 2-годишна възраст“, в разпоредбата на чл. 3, ал. 3 и ал. 4 от Наредбата тези текстове се синхронизират с кодекса.

С Постановление № 92 на МС от 04.04.2024 г. е обнародвано изменение на Наредбата за паричните обезщетения и помощи от държавното обществено осигуряване, приета с Постановление № 188 на Министерския съвет от 2015 г. Изменението е публикувано в ДВ, бр. 30 от 05.04.2024 г. и е в сила от 31.03.2024 г.

Направени са промени в чл. 27, ал. 3 от НПОПДОО и Приложение № 18 към същата разпоредба, по силата на които само административният орган се задължава служебно да набави необходимата информация относно наследодателя и кръга на неговите наследници, като удостоверението за наследници отпада от документите, които следва да се прилагат към заявлението.

Наредбата за изменение и допълнение на Наредба № Н-13 от 2019 г. е публикувана в ДВ, бр. 15 от 20.02.2024 г.

Наредбата за изменение и допълнение на Наредба № Н-13 от 2019 г. е изготвена във връзка с приети промени в Кодекса на труда (КТ), Постановление № 69 на Министерския съвет от 2022 г. за здравно осигуряване на лицата с временна закрила по чл. 1а, ал. 3 от Закона за убежището и бежанците и на лицата по чл. 39, ал. 6, т. 2 и чл. 40а, ал. 3а от Закона за здравното осигуряване (обн., ДВ, бр. 35 от 2022 г.) (Постановление на Министерски съвет № 69 от 2022 г.), в Кодекса за социално осигуряване, направени с § 5 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2023 г., в Закона за професионалното образование и обучение, направени с § 6 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2024 г., Закона за данъците върху доходите на физическите лица (ЗДДФЛ), както и във връзка с приети промени и в Закона за здравното осигуряване (ЗЗО).

Допълнения във връзка с чл. 4а¹, ал. 1 от Кодекса за социално осигуряване

Предприятията по чл. 163, ал. 1 от Закона за горите подават данни с декларация обр. № 1, като вписват:

1. ЕИК по Закона за търговския регистър и регистъра на юридическите лица с нестопанска цел (ЗТРРЮЛНЦ) (клона/поделението);

2. единния граждански номер, личен номер, личен номер на чужденец (служебен номер), имената по документ за самоличност, дните в осигуряване, осигурителния доход; брутно трудово възнаграждение, задължителните осигурителните вноски за осигурените лица, начисления облагаем доход и алтернативния данък по чл. 41а от ЗДДФЛ и други данни, свързани с осигуряване на лицата.

За лицата, упражняващи дейност събиране на гъби и диворастящи плодове, в декларация обр. № 1 „Данни за осигуреното лице“ е създаден нов код за вид осигурено лице със следното съдържание, „- 41 – за лицата по чл. 4а¹ от КСО“.

Предприятията по чл. 163, ал. 1 от Закона за горите подават данни с декларация обр. № 6, в която вписват:

1. ЕИК по ЗТРРЮЛНЦ;

2. общия размер на сумите за дължимите вноски за държавното обществено осигуряване, допълнителното задължително пенсионно осигуряване, включително увеличената осигурителна вноска за фонд „Пенсии“ в размера на вноската за универсален пенсионен фонд, здравното осигуряване за всички лица, подлежащи на осигуряване;

3. общия размер на дължимия алтернативен данък по чл. 41а от ЗДДФЛ.

За дължимите осигурителни вноски за лицата, които извършват дейност по събиране на диворастящи гъби и плодове, и данък по чл. 41а от Закона за данъците върху доходите на физическите лица, е създаден нов код в декларация обр. № 6 – код – 7.

Изменения във връзка със Закона за професионалното образование и обучение

В сила от 01.04.2024 г. осигурителните вноски за всички осигурени социални рискове на държавното обществено осигуряване, вноските за допълнително задължително пенсионно осигуряване и здравноосигурителните вноски на учениците в дуалната система на обучение са изцяло за сметка на държавния бюджет.

За тези ученици в декларация обр. № 1 е създаден нов код за вид осигурено лице – 42 – за учениците, включени в обучение чрез работа (дуална система на обучение). Реквизитите, които се попълват в декларацията, са същите както за всички работници и служители, наети по трудово правоотношение, но осигурителните вноски не се разпределят, а се вписва общият им размер.

Считано от 01.01.2024 г. в декларация обр. № 3, с която се подават данни само за здравно осигуряване, се включват и лицата с временна закрила, чиито здравноосигурителни вноски са за сметка на държавния бюджет.

За лицата с предоставена временна закрила се създава код за осигурено лице 58 – за лица в производство за предоставяне статут на бежанец или право на убежище и за лицата с временна закрила, които се осигуряват за сметка на държавния бюджет.

Промени в декларация обр. № 5

Изменена е нормата на чл. 7 от наредбата, съгласно който самоосигуряващите се лица по чл. 4, ал. 3, т. 1, 2 и 4 от КСО, внесли авансово осигурителни вноски за здравно осигуряване; фонд „Пенсии“; фонд „Пенсии“ и универсален пенсионен фонд за определени от тях периоди през календарната година, могат да подават данни за осигуряването с декларация образец № 5.

(2) Декларацията се подава само за пълни календарни месеци с еднакъв месечен осигурителен доход.

(3) Декларацията се подава до 25-о число на месеца, следващ първия месец от периода, за който са внесени осигурителните вноски. Лицата, за определени от тях периоди през календарната година, могат да подават данни за осигуряването с декларация образец № 5.

Във връзка с това от кодовете за вид осигурено лице в декларация образец № 5 са заличени:

- 86 – за лицата, работещи в международни органи и организации със съгласието на компетентните държавни органи, които са избрали да се осигуряват за своя сметка за фонд „Пенсии“;

- 91 – за съпругите/съпрузите на дългосрочно командированите служители в дипломатическа служба по време на задграничния им мандат.

Навсякъде в наредбата думите „чл. 42 от“ се заличават, като остава общото понятие „данък ЗДДФЛ“ (чл. 8, ал. 1, т. 1; чл. 9, ал. 13).

В текста на т. 16.3, след „164а от КТ“ се добавя „164в от КТ“ – дни за отглеждане на дете – в две позиции се попълват дните за отглеждане на дете съгласно чл. 164, 164а, 164в, 167, 167а от Кодекса на труда. В тази точка се попълват и дните без право на обезщетение по КСО: в отпуск за бременност и раждане и/или в отпуск по чл. 164б от Кодекса на труда при осиновяване на дете до 5-годишна възраст и при настаняване на дете по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето. Попълва се и за самоосигуряващи се лица и за лицата по чл. 4, ал. 9 от КСО, които ползват аналогични права.

В тази точка се декларираат дните за отглеждане на дете от осигурените бащи/осиновители, които ползват отпуск за гледане на детето до 8-годишна възраст. Тези дни се декларираат по този ред от влизането на разпоредбата в сила, като за това са давани съответните указания.

Наименованието на декларация обр. № 6 се изменя така: „Данни за дължими вноски и данък по чл. 41а и/или чл. 42 от Закона за данъците върху доходите на физическите лица“.

Изменен е и текстът на т. 16 – удържан данък по чл. 41а, чл. 42 и чл. 49, ал. 5 от Закона за данъците върху доходите на физическите лица – попълва се сумата на удържания през съответния месец данък по чл. 41а и/или чл. 42 от Закона за данъците върху доходите на физическите лица, както и данъкът, удържан от работодателя по основното трудово правоотношение на основание чл. 49, ал. 5 от Закона за данъците върху доходите на физическите лица. Не се включва данъкът по т. 17 (не се попълва от самоосигуряващите се лица и лицата по чл. 4, ал. 9 от КСО).

Съгласно § 13 от преходните и заключителни разпоредби на наредбата данните за месец януари и февруари 2024 г. за лицата, подлежащи на задължително осигуряване по чл. 4а¹ от КСО, чл. 40, ал. 1, т. 2б от ЗЗО и за данъка им по чл. 41а от ЗДДФЛ, както и за дължимите осигурителни вноски и данък за същия месец, се подават в срок до 25 март 2024 г.

В заключение можем да обобщим следното:

- Голяма част от допълненията са свързани с лицата, занимаващи се с дейност по събиране на гъби и горски плодове. Това обаче касае дейността на ограничен кръг осигурители, поради което няма да се отрази на дейността на всички останали.

- Същото може да се посочи и за разпоредбите, свързани с учениците в дуална форма на обучение.

- Намалена е част от осигурителната тежест на всички осигурители чрез намаляване на дните, които те изплащат за своя сметка при временна неработоспособност.

Направените промени в осигурителното законодателство за 2024 г. имат за цел да улеснят процеса по отпускане и изплащане на пенсиите, обезщетенията и помощите от държавното обществено осигуряване и по-доброто изпълнение на основните функции на Националния осигурителен институт.

Библиографска справка:

1. Закон за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2024 г., обн., ДВ, бр. 106 от 22.12.2023 г., в сила от 01.01.2024 г.; доп., бр. 34 от 16.04.2024 г., в сила от 01.04.2024 г.
2. Закон за професионалното образование и обучение, обн., ДВ, бр. 68 от 30.07.1999 г., посл. доп., бр. 106 от 22.12.2023 г., в сила от 01.04.2024 г.; изм. и доп., бр. 27 от 29.03.2024 г.; изм., бр. 41 от 10.05.2024 г., в сила от 10.05.2024 г.
3. Кодекс за социално осигуряване, обн., ДВ, бр. 110 от 17.12.1999 г., в сила от 01.01.2000 г., посл. изм. и доп., бр. 106 от 22.12.2023 г., в сила от 01.01.2024 г.; изм., бр. 2 от 05.01.2024 г., в сила от 05.01.2024 г.; изм. и доп., бр. 16 от 23.02.2024 г.; изм., бр. 27 от 29.03.2024 г.
4. Наредба за елементите на възнаграждението и за доходите, върху които се правят осигурителни вноски, обн., ДВ, бр. 6 от 21.01.2000 г.; в сила от 01.01.2000 г.; посл. изм. и доп., бр. 9 от 30.01.2024 г., в сила от 01.01.2024 г.
5. Наредба за реда и начина за информирание на работниците и служителите и за отпускане и изплащане на гарантираните вземания при несъстоятелност на работодателя, обн., ДВ, бр. 3 от 11.01.2005 г.; в сила от 01.01.2005 г.; посл. изм. и доп., бр. 30 от 05.04.2024 г., в сила от 31.03.2024 г.
6. Наредба за пенсиите и осигурителния стаж, обн., ДВ, бр. 21 от 17.03.2000 г., в сила от 01.01.2000 г.; посл. изм. и доп., бр. 30 от 05.04.2024 г., в сила от 01.01.2024 г.
7. Наредба за обществено осигуряване на самоосигуряващите се лица, българските граждани на работа в чужбина и морските лица, обн., ДВ, бр. 21 от 17.03.2000 г., в сила от 01.01.2000 г.; посл. изм. и доп., бр. 30 от 05.04.2024 г., в сила от 01.01.2024 г.
8. Наредба за паричните обезщетения и помощи от държавното обществено осигуряване, обн., ДВ, бр. 57 от 28.07.2015 г., в сила от 01.01.2016 г.; посл. изм., бр. 30 от 05.04.2024 г., в сила от 31.03.2024 г.
9. Наредба № Н-13 от 17.12.2019 г. за съдържанието, сроковете, начина и реда за подаване и съхранение на данни от работодателите, осигурителите за осигурените при тях лица, както и от самоосигуряващите се лица, обн., ДВ, бр. 1 от 03.01.2020 г., в сила от 03.01.2020 г.; посл. изм. и доп., бр. 15 от 20.02.2024 г., в сила от 01.01.2024 г.

CHANGES TO SOCIAL SECURITY LEGISLATION IN 2024

Verzhiniya Zarkova

Keywords:	Summary
<p><i>2024 State Social Insurance Budget Act</i></p> <p><i>Minimum contributory income</i></p> <p><i>Pension amount</i></p> <p><i>Social Insurance Code</i></p> <p><i>Aggregation of contributory income</i></p> <p><i>Food vouchers</i></p> <p><i>Collection of evidence</i></p> <p><i>Declaration No 1 "Details of the insured person"</i></p> <p><i>Declaration No. 6 "Details of contributions and tax due under Article 41a and/or Article 42 of the Personal Income Tax Act"</i></p>	<p><i>The article summarises all the changes to insurance legislation made since the start of 2024. The amended parameters adopted by the State Social Insurance Budget Act for this year are indicated. The paper comments in detail the new type of insured persons, namely persons engaged in mushroom and berry picking. In addition, the obligations of insurers to the state social insurance related to this are listed, and the changes in the relevant regulations are commented on. The article pays attention to reliefs for insurers adopted by amendments to the Social Insurance Code and the Vocational Education and Training Act. All new points related to the submission of data on insured persons are detailed.</i></p>